

BAROMFIAK

BAROMFITENYÉSZTÉSI SZAKLAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET BAROMFITENYÉSZTÉSI SZAKOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓBAN.

Előfizetési ára: Egész évre 4 korona.

Szerkeszti:
HREBLAY EMIL,
állattenyésztési m. kir. felügyelő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, üllői-ut
(Köztelek).

Az országos magyar gazdasági egyesület és a baromfitenyésztési szakosztály tagjai tagdíj fejében és a „Köztelek“ előfizetői ingyen kapják. A baromfitenyésztési szakosztály tagdíja egész évre 2 frt. — Az orsz. magy. gazd. egyesület tagdíja egész évre 10 frt. — A „Köztelek“ előfizetési ára egész évre 10 frt.

A tojásértékesítés országos szabályozása.

Lapunk hasábjain sokat írtunk már arról, mily égető szüksége van a gazdáknak arra, hogy a baromfitermékek, de különösen első sorban a tojásértékesítés kérdése minél előbb megoldassék és helyes mederbe tereltessek.

Végre örömmel tudatjuk, hogy a gazdák ezen kérelme is, a legmagasabb körökben kedvező fogadtatásban részesült s ő excellenciája a Miniszter ur módot talált arra, hogy a megoldott kérdés mielőbb életbe is lépjen.

Tudjuk jól mindannyian, hogy miként került mai napig a tojás a nagykereskedők kezébe; mindazonáltal azok kedvéért, kik ezt nem tudják, elmondjuk.

A tojást faluhelyen, a tojásszedő asszonyok vagy tyukászok gyűjtötték össze oly csekély ár mellett, a minő mellett nekik tetszett. Ezek kezéből egy forintnál 5 kros haszon mellett a falusi kereskedőkhöz került, ki ismét 10—20% haszonnal — minden legkisebb fáradság nélkül a tojást egyes vidékek gócpontjaira szállította a tojáskereskedőnek, a honnan azután waggonszámra ment Bécsbe a tojásnagykereskedőkhöz, a hol újra változtatva, osztályozva és csomagolva lett.

A tojásnagykereskedő azután a tojás minősége szerint, egyes nagy szállítmányokat a berlini és londoni piacokra szállított s így a magyar termései tojás, legjobb esetben 4—5 hét alatt jutott el a fogyasztó piacra, — tehát friss már nem lehetett s a szervezett tojás-exporttal bíró államok tojásminőségével nem versenyezhetett.

Mindezek daczára mégis nagy vagyont szerzett nem egy ezzel foglalkozó cég s az önként megszabott árak ellenére is hazai tojás kivitelünk pénzértéke 25 millió korona volt a múlt évben.

Mindenki beláthatja tehát, hogy oly áru, mely ily ósdi, hanyag, tökéletlen kezelés mellett ily üzleti eredményt hoz, az mindenesetre keresett piaci árut képez s azzal foglalkozni — a termelő érdekében érdeemes — sőt kötelesség!

Gazdáink óhajtottak volna már rég e tekintetben valamit tenni, de a megkísérlett intézkedések nem váltak be, mert nem volt piacunk, azaz nem volt ki az összegyűjtött tojást bármikor és bármely mennyiségben egy világiaczi ár szerinti arányban megvette volna.

A földművelésügyi miniszter ur talált erre is megoldást, megállapodásra jutván egy magyarországi s Londonban nagy üzlettel bíró exportcéggel, mely czég a tojásszövetkezetek által előírt módon összegyűjtött tojásokat a londoni piaci árak szerint mindenkor és bármely mennyiségben megveszi.

Midőn a földművelésügyi kormány már ennyire volt, mult hó 18-án Temesváron a délvidéki tejszövetkezetnek elnökségeit összegyűjtötte s Pirkner János főfelügyelő, az állattenyésztési osztály főnöke elnöklete alatt Sierbán János és Hreblay Emil központi felügyelők, Halász Gyula kerületi felügyelő, a délvidéki földművelők gazd. egyesületének képviselői: nevezetesen Blaskovich Ferenc országgyűlési képviselő, Krauszhaar Károly igazgató, Nagy György gazd. egyll. elnök, kir. tanácsos és 48 tejszövetkezeti elnökség jelenlétében gyűlés tartatott, mely a tojásértékesítés kérdését végleg megoldotta s másnap azaz 19-én már a tojásértékesítő szövetkezetek létesítéséhez és a tojás exportálásához, az ezen intézmény létesítésével megbízott Hreblay Emil felügyelő és a délvidéki földművelők gazd. egyesületének kiküldöttei hozzá is fogtak.

Az eredmény meglepő volt; mai napig, azaz 35 nap alatt létesült 24 tojásértékesítő szövetkezet körülbelül 8000 taggal s e szövetkezetek a tojásszállítást már meg is kezdték s naponta 100—110 láda tojást képesek már szállítani. (Ez egy waggonrakomány tojás 3000 frt értékben).

A tojásgyűjtést, átvételt, csomagolást és szállítást az exportház egy-egy kiküldött munkása tanítja minden egyes helyen addig, míg az illető szövetkezet ezt saját alkalmazottja által végeztetni tudja.

A csomagoláshoz szükséges anyag, láda, fagyapot, szög stb. ingyen és bérmentve lesz a helyszinre szállítva. A

tojásszállítás díja (vasuton) az export-házat illeti s végre a miniszter által közölt árak mellett beváltott tojás pénzértéke 3 nap mulva a feladó kezei közt van.

E hó 25-ig megaiakult a tojásértékesítő szövetkezet Billédén, Gyertyámoson, Grabácson, Zombolyán, Kis-Tószegen, Teremián, Kis-Komlóson, Nagy-Zsámon, Moravicán, Stamorán, Moriczföldön, Kirdlykegyén, Gyarmatán, Mercyzfalván, Orczfalván Szent-Huberten, Károlyligeten, T-Szécsányban, Csátádon, Bogarason, Sándorházán, Rékason, N.-Becskereken, azaz 24 helyen.

A tojáskereskedők által fizetett tojásárak a szövetkezet megalakítása előtt voltak 2 koronáért 65—70 db tojás, a szövetkezet megalakítása után 40—50, vagyis ládaszámra átszámítva (egy ládában 1440 tojás van) a különbség ha a két szélsőséges árt egybevetjük, a volt és jelen árak közt 13 K. 30 fillér és 24 korona között váltakozik, a mi ismét átlagosan 18 K. 70 fillért tesz ki, azaz 24—30% többletnek felel meg.

Kiszámítva ezen összeget, mely azáltal állhat elő, hogy a közvetítők ki lettek az üzletből zárva, mert a termelő a friss tojást még az nap, ha csak egy ládával is összegyűlt, elszállítja a cégnek. Könnyen beláthatjuk a tojásértékesítő szövetkezetek óriási horderejét, ha még azt is számokban kimutatom, hogy ha a közvetítés eddig 30%-ba került, akkor a gazdák ezentul 25 millió korona külföldi tojásbevételi összeg helyett, 8 millió koronával többet fognak bevenni, mely összegért szövetkezni minden egyes községben talán mégis érdemes lesz.

Tiszta meggyőződésünk, hogy a tojásértékesítő szövetkezetek rohamosan fognak ezentul keletkezni, mert ezt mindenhol meg lehet csinálni s a ki még bővebb információit óhajt e tárgyban, az forduljon a m. kir. baromfitenyésztőtelep és munkásképző iskolához Gödöllőre, honnan 50 fillér ellenében tájékoztató füzetet is kaphat.

Mult hónap 28-án Pirkner főfelügyelő ur az új szövetkezeteknek rendszeres és szabályszerű működésének tanulmányo-

zása végett a Délvidéken személyesen járt s az általa oly melegen felkarolt eszmének népszerűségéről és gyors továbbterjedéséről örvendetes tapasztalatokat gyűjthetett.

A baromfiak fertőző betegségeiről és az azok ellen való védekezésről.

A gazdaközönség a baromfiak különféle betegségei ellen való védekezést alig ismeri, ennél fogva időszerűnek találjuk az ezen betegségeknél ismertetését, az orvoslásra és a védekezésre vonatkozó tudnivalók elmondását.

1. *A gümőkór.* Ezen veszedelmes betegségnek előidézője a *tuberkulózisbacterillus*, mely főképen a tyukok, a galambok és a fácánok közt szokott nagy pusztítást véghezvinni.

A gümőkóros betegek étvágytalanok, bágyadtak, lassan mozognak, sokat ülnek, a tarajuk halavány, fonnyadtan lelog, az izmaik elsorvadnak. A betegség előrehaladása folytán aztán annyira elgyengülnek, hogy alig képesek járni, sántikálnak, fokozódó elgyengülés jelei között elpusztulnak.

Ha a betegségben elhullott állatot felboncoljuk, akkor azok belsejében jellemző elváltozásokat fogunk látni. A megbetegedett szervek: máj, lép és belek tele vannak köles-, egész borsónagyságu, sárgás gümőkkel. A tüdőben, az izületekben, bőrben és csontokban már ritkábban találjuk ezeket a gümöket.

A gümőkór gyógykezelését eddig nem ismerjük s így ellene csakis azon óvintézkedéssel védekezhetünk, amelyet más betegséggel szemben is foganatosítani kell.

2. *A himlő.* A baromfiak bőrén előforduló megbetegedések közül egyike a leggyakoribbaknak az, amelyet közönségesen *baromfi-himlőnek* neveznek, helyesebben azonban *fertőző hámdaganatnak* nevezhető. Főképen a tyukoknak betegsége ez, de a ludak között is előfordul.

E betegség arról ismerhető fel, hogy a fejnek tollatlan részein, tehát a tarajon, az áll alatti lebernyéken, a százug táján, az orrnyílások körül, a szembéjkon, a végbél körül és a czombok belső felületén is szemölcs-alaku kis daganatok keletkeznek; amelyekkel egy időben néha a nyálkás hártályon difteriás gyuladás is észlelhető.

A baromfiak fertőző himlője rendszeren járványosan lép fel s egyszerűen nagyszámu megbetegedést okoz, mivel igen ragályos természetű s ha csak egy ilyen beteg kerül is a baromfiudvarra, hamar elterjedt ott a betegség.

E betegség sokban hasonlít a baromfi-difteriához s a különbség tulajdonképen abban áll, hogy a difteritisznél a torokban és a bőrön igen szembeötölő elváltozások vannak.

Első sorban a szájpádon, a nyelven, az orrban és a torokban észlelhetők a sárgás színű lágylé felrakódások, melyek leterjednek a légcsőbe is.

A betegek meg is vakulhatnak, mert a szembéjkek szélein is keletkezhetnek kisebb-nagyobb daganatok, melyek nem ürülhetvén ki, ott gömbszerűen kiemelkedő duzzanat támad, amely az egész szemgolyót tönkreteszti. Súlyos esetekben: a betegek bágyadtak, étvágytalanok, lesorványodnak, néha behurutban is szenvednek s ha a szájrég és a légcső felső része is megbetegszik, akkor sipoló légzés és orrfolyás vehető észre.

A betegség lefolyása rendszeren lassu s 4-5 hétig, sőt tovább is elhúzódhatik.

A fertőző hámdaganatok gyógykezelése rendszeren sikerrel jár, ha a szájból és gégéből nincs nagyobb kiterjedésű difteriás gyuladás. Már a glicerinmel való ecsetelés is elegendő. Tisztán azonban nem használhatik, hanem vagy *kreolin*nal, vagy *karbolsavval* és pedig oly módon, hogy tiszta víznek és glicerinnek egyenlő arányban való keveréséhez 1-2%

kreolin, vagy karbolsavat adunk s ezen keverékkel naponta beecseteljük a bőrnek és nyálkashártyának megbetegedett részeit. Ha a varak könnyen elválaszthatók, akkor czélszerű azokat előbb eltávolítani s csak aztán ecsetelni be a megbetegedett helyeket.

A kis csibék felnevelése.

A baromfi-tenyésztés előmenetelének fő-kelléke a csibék sikeres felnevelése és szaporítása. E czélból szükséges, hogy a szaklapok a gazdáknak ismételve felvilágosításokkal szolgáljanak, mert ha gazdáink a baromfiakra csak valamivel több gondot fordítanak, mennyi millióval lehetnének gazdagabbak! De sajnos, minálunk még nagyon sok vidéken ez az istenadta szegény tyukja, még a maga emberségéből nő fel, türethető ólak, tisztaságról már épen szó sincs. Mi természetesebb, hogy ilyen körülmények között az otthonossá vált baromfi-évszuszit.

A költésre való tojásválasztás nem épen egészen közömbös dolog. Minél nagyobb a tojás, annál szebb edzettebb lesz a csibe, mely belőle kibúvik. Nagyon természetesen az alatt nem értek két sárgával bíró rendkívül nagy alakú tojást. A legjobb költető tojás, jó tulajdonságokkal bíró anyától származik, azért ilyen tyukokat kiválasztva 3-4 évig kellene megtartani, mert a 3-4 éves tyuk — az óriási fajok kivételével — bár kevesebb, de sokkal nagyobb tojást tojik mint az ennél fiatalabb. Továbbá a biztos siker elérése czéljából a költető tojás ne legyen 14 napnál idősebb.

A költősokkal ezer a baj. Sok helyütt erre a czélra a szenvedélyesen kótló kokin fajtát tartják, de ez megint amilyen jó ül, olyan ügyellenül vezet. A jó kipróbált költető gép persze a legpraktikusabb, de ez egészen kis viszonyokhoz nem való. Azért igen ajánlatos a szerény, csendes, lehetőleg idősebb pulyka, aki minden megfelelő kívánalmakon kívül még nagymennyiségű tojást 26-28 dbot takar.

De költőn bár tyuk vagy pulyka, gondoskodjunk, hogy a kótlónak természetének leginkább megfelelő fészke legyen. A fészék mikor kótlók, fészket a földre sűrű bekok közé rakja. A nyirkos földben egy mélyedést tur, azt fűszálakkal kibéleli s miután bele 15-20 tojást rakott, megkezd a költését. Azért ha csak lehetséges a fészket direkt a földre készítsük egy feneketlen kosár vagy ládába, de lehet az téglával is körülfogalva. Ott ahol erre nézve már ketreczek vagy elzárható ládák vannak, ott ne mulasztuk a fészket előbb nyirkos gyppelel vagy gypfölddel kibélelni s erre reá jöjjen csak a széna vagy szalma. Egy ilyen fészken tapasztalatból mondhatom a kótlós szívesen ül. A nyugtalan ülés, az összetört tojás nagyon sok esetben a tyukok tisztátalanságából származik. Azért egy pár marék hamu és rovarpor a fészkekben ne hiányozzon.

A költető helyiség légvonattól ment, felsőtét esendes hely legyen, ahol a kótlósok zavartalanul ülhetnek. A pulyka oly szeretettel ül fészken, hogy tanácsos öt naponta, az etetéshez — az esetleges tojástörés elkerülése végett — gondosan leemelni. De történjék ez pontosan mindég egy és ugyanazon időben. Én délután 3 órakor etetek.

A kótló fészket 10-15 percre elhagyja, legyen közelében hamu vagy homok, hogy a megszokott homokfürdőt vehesse. Az ilyen tyuk aztán nem is lesz tetves. Már többször észleltem, hogy a kótlós néhány napi ülés után hasmenést kap, azáltal a tojásokat bepiszkítja. Ezt megelőzendő, etetése közben száraz, kenyérmorszákat szórak neki, amit ő élvezettel felemészti.

Az ázsiai fajok, u. m.: a kokin, brama langszhan és a malayok tojásuk héja, némelykor oly kemény hogy a kis benlakók munkájukon

segítünk, ha a tojásokat a költés 17-20 napján 45° C. vízbe mártjuk s nyirkosan rögtön a fészkekbe visszarakjuk. Ha egyforma fajta tojásokat raktunk alá 21-dik napon a költetés rendszeren be van fejezve. A költetés napján ismételve óvatosan leemelem a kótlóst fészkeről, hogy az üres tojáshejakat alóla kivegyem, mert ezek könnyen a még egész tojásokra esznek s ezeket megakadályozzák a kelésben. Ha a kiscsibék megszáradtak, bekerülnek nálam a kifutott szárító szekrénybe. Ennek a praktikus, kényelmes voltát nem tudom eléggé dicsérni. De ahol az nincs, megteszi egy kis láda is, amelyben már előzőleg tyuktollból készített párnát raktunk és a csibékre ugyanilyen takarót teszünk. Persze a takaróba csak annyi toll kerül, hogy melegítsen, de nem, hogy megfuladjanak. Ha a csibék mind kibujtak, rakjuk őket este a kótlós alá, mert van sok olyan elfajult kótlósziv, hogy a már egyszer elvett csibéket nem akarja többé elvállalni. A kis csibék 48 óráig nem kapnak *semmiféle* táplálékot, hogy a begyükben vissza maradt tojássárgát abszorbálják. Azután én „a francia mód szerint” a kis csibéket 3 hetes korukig, legyen ez géppel vagy kótlós által költött, következőképen etetem. Tiszta árpadarát lefőlözött tejjel meg lehetős sűrű péppé keverem, abba reszelt hagymát és a mennyiséghez képest — 1/2 k. darához — egy nyers tojást verek. Öt, hatodik nap már valami zöldségféle hozzáadásával. Télen saláta, répa vagy kelleveleket, nyáron füvet lóherét stb. De megjegyzem, hogy a zöldségfélék csak száraz — nem nedves — állapotban használhatók fel. Ezt a pépet kis tőkékre kenem s egész nap, mindég friss eleséggel pótolva előttük áll. Hasmenés elhárítása czéljából minden harmadik nap főtt kölest vagy rizst keverek eleségükhez. Közbe-közbe kis reszelt turót, főtt burgonyát konyhahulladékot, összevagdalt husmaradékot adok. Ivóvizük egy önműködő szelencében van. A viztartány kavicsokkal van kirakva közteközte csak annyi a víz, hogy csőrükkel belefernek. Evvel és a tőkére való kenéssel azt érem el, hogy kis testük mindég tiszta és száraz, ami sok bajnak veszi elejét. A friss ivóvízbe állandóan egy kis vasglicizot teszek. Egy liter vízhez egy borsónagyságu darabocskát. A hol a baromfiudvarnak külön nyitott kutja van, a francziák egy kis vederbe kátrányt tesznek, egy kótló segítségével, (mely a kutszélére egy kampós szegre van akasztva) a kutba eresztik és ott folytonosan benn tartják. Porrá tört osztriga héj, mész mindég rendelkezésünkre áll. Egy hetes koruktól fogva — ha az idő csak engedi — ki a kis csibéket a szabadba, mert kifutó, rovar és bogár nélkül az állat nem fejlődik sohasem olyaná, mint az ilyen lakomák mellett. Három hetesen tul ezen főnt említett eleség mellett, melyből lassanként a tojást elhagyhatjuk, már szemeset is kapnak. Ezen etetési mód szerint ismételen százával neveltem fel a csibéket és mondhatom a legjobb sikerrel.

Hisz az etetés, az csak hagvján, a keverés, főzés-sütés, ami reszortunkba tartozik. De a korai, vagy a késő költetéseknél — mi a legtöbb hasznat hozza — az *elhelyezés*, az nagy gondot ad. Mert a legjobb költető-gép nem tud oly mennyiségű csibét produkálni, mit egy kis vigyázatlanság pusztítani tud. Ha nincs meg a kellő melegük majdnem mindég behurutot kapnak. Ha most nem tudunk a bajnak hamarosan végett vetni, az egész állományból egy sem marad. Konyhában felnevelni? Az nem csak, hogy tisztátlan és rendetlen dolog, de a kis csibékre nézve veszélyes is jár, hol leforrázzák, agyontapossák vagy egy vízesedényben találják vesztüket, de még sokszor egy szép sárga kukoricaszem helyett tüzes parazsat is esznek. Hol a kis csibék felnevelésükhöz fűthető, elkülönített helyiség nem áll rendelkezésre, ott egész áldás a „felnevelő-szekrény”. Téves nézet, hogy az csak a géppel

költő
termé
tem
én m
agyon
velük
juk
egy
látás
a fej
Es e
lós t

belül
is, kő

is van
beren
gödöl
most
köny
Áll:
léczre
be-és
Ez a
házik
szerü
van,
fedve,
legyer
legyer
bármé
lelege
kis es
eleség

nősen
gal va
koroná

A
szal.
S ezt
a tavá
némely
a töme
20 fillé
eltartá
időben

M
nénk,
tojás a
különb

A
tojás,
tőkélet
ban vé
állott t
észre,
verődik
kipróbá
haszná
sék oly
a sárga
tetésre
mely h
téliek

A
megkül
tojt to
ezüstö
változá
a héj p
végen
leválik,
mely m
párolgá

is tesz
aztán h
kéneg

költött csibéknek való. Én a mesterséges és természetesen költött csibéket mind ott neveltem és sokkal könnyebben mint kottlóssal. Az én mesterséges kottlóm egy csibét sem tapos agyon, nem hagyja el őket, nem csavarog velük oly helyekre, ahol semmi keresni valójuk nincs, például: egy mérges gunár vagy egy másik kottlós közelében, hol csupa szives látásban csak úgy koppan szegény kis csibéknek a fejük, ha meg épen egészen le nem teperik. És ez az idegsértő láрма és csipogás a kottlós után futkosó s ezt kereső seregeltől.

Egy ilyen mesterséges anyában kö ülbelül 100 csibe 3 hetes korukig kifutó nélkül is, könnyen felnevelhető.

Ha a felnevelés kottlóssal történik, akkor is vannak erre nézve újabb, igen praktikus berendezések, melyek kiválóan okszerűen a gödöllői baromfitelepen vannak bemutatva. Én most csak egy egész primitív, bárki által könnyen készíthető nevelő-szekrényt írok le. Az: egy miniature kutyaólból, mely elől egy léczrekeszszel van elzárva, hol a kiscsibék be- és kijárhatnak, de a kottlós ki nem jöhet. Ez a kottlós tartózkodási helye. Ezen a kis házikón folytatásul — kifutó gyanánt — egyszerű gyalulatlan deszkából készült kerítés van, mely fent organtin- vagy üvegtelővel van fedve. Az egész, lehetőleg vékony deszkából legyen készítve, hogy könnyen transzportálható legyen. A szekrénynek nincs fenéke, a kertnek bármely részében felállítható. Ha ott a füvet lelegették, visszaközvetlenül tovább. Így a kis csibék eső és szél elől védve vannak és eleségükhöz sem fér a többi falánk társaság.

Az ilyen felnevelési mód mellett, különösen ha a baromfitenyésztés mezőgazdasággal van összekötve, fáradságunkat siker fogja koronázni.

Igaliné Karnász Olga.

A tojás eltartása tavasszal.

A tojás eltartásának kérdése főleg tavasszal állandó helyet követel a szakajtó lapján. S ezt teljes joggal, mert a tenyésztőnek épen a tavaszi hónapokban van a „tojásaratása”, némely helyen oly bőségesen, hogy daczára a tömeges elültetésnek, 7—8 tojást is adnak 20 fillérért, mert nincsenek tisztában az oly eltartási móddal, mely mellett a tojásszük időben „friss” tojásokkal lehetne előjönni.

Mielőtt az eltartás többféle módjaira térnénk, helyén levőnek látom első sorban a tojás alkatáról s a frissesség megállapításának különböző módjairól szólni.

A sárgájából, fehérjéből s a héjből álló tojás, ha egészen friss, abban az esetben tökéletesen töltve is van a héja. A hosszirányban végzett rázásnál nem lötyög, ellenben az állott tojásnál e művelet mellett azt vesszük észre, hogy a meglazult sárgája a héjakhoz verődik. A tapasztalt gazdaasszonyok ezen kipróbált módszere helyén van a konyhai használatra szánt tojásnál, de ne alkalmaztasék olyannál, melyet költetésre szántunk, mert a sárgája összegabalyodik a fehérjével s költetésre alkalmatlanná válik. Friss tojás az, mely ha nyári, két napnál nem idősebb, a teliek még ha hat naposak is.

A régi rómaiaknak e tekintetben élesen megkülönböztetett ízlésük volt, mert a ma tojt tojást „aranyos”-nak, a tegnapi meg „ezüstös”-nek mondták. A tojás anyagában a változás az által jó létre, hogy a tojás nedve a héj pórusain keresztül elpárolog. A lapos végen a héjhoz tapadt hártva ennek folytán leválik, ugyanott levegővel tölti üreg támad, mely még csak fokozza a tojás nedvének párolgását.

Ez az első időben 3—4 czentigrammnyit is tesz naponta. A tojásüreghen foglalt levegő aztán behatol a tojás anyagába, ott könnyedén fejlesztése mellett rothasztó erjedést

idéző elő — s a jó gazdaasszony igaz bosszúságára — a jó tojás helyén záptojás terem, melynek karakterisztikus büzt mindenki jól ismeri.

Az elmondottak után már most nem nagy mesterség a friss tojást a régítől megkülönböztetni.

Még biztosabb mód a lámpa előtti vizsgálát, midőn is ha az világlik ki, hogy a tojás teljesen áttetsző, semminemű foltot abban nem látunk, a lapos végén meg üreget nem különböztethetünk meg — mondhatjuk: *a tojás teljesen friss.*

A tojás tarthatlanságának tehát amint látjuk, abban rejlik az oka, hogy a héjlikacsos lévén a levegő azon tödul be s idézi elő a zápalás veszedelmét.

Gazdaasszony körben régen ismert mondas, hogy a két kisasszony (augusztus 15. és szeptember 8-ika) közötti időben gyűjtött tojások minden baj nélkül tarthatók el hosszabb ideig.

Hát az igaz!

Az ebben az időben tojt tojások java része *nincs megtermékenyítve*, tekintve, hogy a nagy forróság, a vedlés, meg a nagy „jólét” folytán a kakasok nagy része annyira el van csigázva, hogy a szépemet teljesen elhanyagolják.

Az ily tojások nem lévén csirásak, könnyebben konzerválják magukat, mert a levegő hatásával szemben ellentállóak. Az eszmelőnezolatnál fogva tehát arra a gondolatra jövünk, hogy tavaszi tojásgyűjtésnél, ha konzerválásról van szó: jó lesz a kakasokat a tyukoktól külön tartanunk, s ezáltal a tojás romlás egyik okát máris mellőzzük.

A másik káros ok a levegőnek a tojásanyagába történő hatolása. Hát szüntessük meg azt is, eszeljünk ki tehát valamely módot, melylyel a héj pórusait dugaszoljuk el s elejét vesszük a tojás romlásnak, úgy hogy a tavasszal gyűjtött tojásokat december-januárban mint frisseket adhassuk el.

A likacsok eltömésének már sok módja volt eddig is elmondva s még mindig újakat találunk fel.

Vannak, kik nagy ládákat helyeznek hűvös, állandó hőmérsékletű helyiségbe s azokban korpával, fűrészpórral, homokkal, szénporral rétegezve helyezik el a tojásokat, abban a véleményben, hogy a poros anyag betömökdi a héj lyukacsait. Ezen anyagok közül csak a *fűrészpórr* használata mellőzendő, mert ez sok nedvességet abszorvál, azonfelül a tojásoknak kellemetlen ízt is kölcsönöz. A homok szemcséi durvak lévén, nézetünk szerint nem a legjobban tömökdi el a pórusokat, de homok használatánál mindenesetre arra ügyeljünk, hogy az tökéletesen tiszta s napon jól kiszáritott legyen. A kőszénpornál jobbnak tartom a *kilugzott, teljesen kiszáritott hamut*.

A bákai exportőrök nem is akarnak hallani más tojáseltartási módokról, mint a *mészszóról*. Rendelkezésükre állanak 20—30 □-méteres csementmedenczék, melyek mind 35—40 ezer tojás fér el, a tojásokat belerakván s melyben a mésztej a tojásokat egészen ellepi.

A tojások e fűdőben december elejéig maradnak s midőn kivételnek friss vízzel lemosatván a kereskedésbe hozatnak.

Az oroszok *vaselinnel* kezelik a tojások héját, úgy hogy kétszer, 3 napos időköz után kenik be s így tömök a lyukacsot. Ez a tojásnak 3 hónapig ad feltétlen frisseséget, de hát roppant pepecselő munka az! Ki fogna ezer s ezer tojást úgy kengetni, hogy mindegyik 2-szer is kézbe kerüljön!! Azután korpás kosarakba rétegezve jönnek egy száraz, hűvös helyiségbe. Az igaz, hogy 3 hónapon belül a gazdaasszony még habot is verhet belőle, oly jól vannak a vaselinnel eltartva, de mint említém, nagyon körülményes az eljárás. Ez a mód a háztartásban, vagy kis mennyiség eltartásánál járhatja.

A fogyasztó közönség, mely a mesterségesen eltartott tojást kapja, mégis csak megismeri, hogy nem a rómaiak „aranyos” tojását rakták eléje, de hát a tenyésztő azért menthető, ha így cselekszik, mert elvégre is, jobb ha árúját eltartja, mintha potom áron elvesztegeti.

Jankó Szilárd.

Javaslatok a baromfitenyésztés érdekében.

A temesvári kereskedelmi és iparkamara a baromfitenyésztés érdekében a földmivélségi minisztériumhoz igen érdekes felterjesztést tett, melyből a következőket közöljük.

Mezőgazdaságunknak egyik legfőbb hátránya abban rejlik, hogy kevéssé vagy épen nem veszi tekintetbe a kereskedelmi piacnak az értékesítésnél számottevő feltételeit s nem vesz tudomást a külföldi fogyasztó igényeiről. Ugyanazon jelenségek, a melyek pl. a hazai gyümölcstermelés terén sajnosan észlelhetők, hogy t. i. sokféle és honi talajunkkal megbarátkozni alig tudó fajokat igyekeznek termelőink előállítani, melynél az illető vidék viszonyai teljesen figyelmet kívül maradnak, nagyjából a baromfitenyésztés terén is feltehető. Míg amott az egyenlőség s az illető szűkebb földterület sajátossága folytán kiválóan alkalmas gyümölcs nem nagy tömegű termelése volna a kiviteli kereskedelem szempontjából kívánatos, ép úgy a baromfitenyésztés is, csak úgy foglalhatja el az őt megillető előkelő helyet nemzetünk jövedelemforrásai között, ha nem annyira a változatosság elvé lesz irányadó, mint inkább azon körülmény, hogy a külföld nagy fogyasztó piacain állandó kereslet tárgyát képező baromfinemek közül a főszűly az ország egy-egy jellegzetes vidékének force fajára helyezendő, amelyből a legjobb minőség is mutatható fel.

Előadottakból önként következik, hogy mi a létesítendő baromfitenyésztés elsőrangú, hogy ne mondjuk kizárólagos feladatául az országreszünkön jól meghonosult és legtöbb sikert ígérő fajok felkarolását, nemesítését ismerjük fel, én a terv megvalósításánál már pénzügyi szempontból is csupán a szorosan vett gyakorlati szükség követelményeit óhajtának szem előtt tartani. Meggyőződésünk az, hogy ily formán a lugosi és csákovári m. kir. földmivés-iskolákkal kapcsolatosan létesített baromfitelepek csakhamar üdvös eredményeket tudnának felmutatni.

Mint már fentebb is említettük, a baromfitenyésztés czéltudatos fejlesztésénél, amely a földnépet e jól fizető keresetághoz egy állandó, majdnem kimeríthetlen segédforráshoz van hivatva juttatni, a kiviteli kereskedelem tömegszükséglete kell, hogy döntő mozzanatként szemünk előtt lebegjen.

Bár néhány éve szemléletünk javul a helyzet és különösen a kamara déli részeiben ép a közvetítő kereskedelem serkentő befolyása alatt egész figyelemre méltó eredmények jelezhetők, a falusi nép tulnyomó részének fogalma sines az okszerű baromfitenyésztés jövedelmezősége felől.

Krassó Szörény vármegye szegény vidékein, ahol a pénz kimondhatatlan értékkel bír, egyrészt a lakosság tunyasága, de nagyobb részét mégis az uralkodó teljes tájékozatlanság következtében csak itt-ott elvétve találunk rendszeres baromfitenyésztést.

Kivitelre dolgozó kereskedőink váltig panaszkodnak, hogy szorgos utánjárással és annak ellenére, hogy ár dolgában a legmagasabb határig is elmennek, csak hogy vevőköriüket kielégítsék, 10%-át sem képesek a megrendelt, vagy jól elhelyezhető mennyiségnek összehozni.

Kiváltképen áll ez a híres bánati tyuk fajra nézve, melyet husának finomsága, izletes

sége miatt csaknem egyenrangúnak tekintenek Dél-Franciaország világhírű tenyésztőjükkal, sőt a tőlünk kivitt baromfi elég gyakran ily származásu gyanánt kerül forgalomba.

A baromfitenyésztőtelepek feladatukra szükségképp abban merüljön ki, hogy oly baromfiakból, melyek tenyésztése az illető vidék, továbbá az értékesítés szempontjából legajánlatosabb, a környékbeli lakosságot olecsó árban törzsállatokkal lássa el, azonkívül pedig állandóan folytatott keresztező próbák által a helyi állomány nemesítését mozdítsa elő.

Mivel többoldalú értesülésünk abban erősített meg bennünket, hogy az imént említett bánáti tyúk Németország és Svájc részéről a legelőnkebb keresletnek örvend, már pedig kivetlünk javarészt ez államok felé irányul, utánjárásunk eredményeként felemlítjük, hogy helyi viszonyaink közt más-más jeles tulajdonságai miatt négyféle külföldi tyukfaj tűnik alkalmasnak a keresztezésre és pedig a Bantam, Plimut, la Fleche és a Wijandotte nevéek. Tisztavéri tenyésztésük már azért sem kívánatos, mivel tudvalevőleg hazai tyukunk a legjobb tojó.

A törzsállatok kiosztását magában véve azonban még nem tartjuk elegendőnek a kitűzött cél elérésére, okvetlenül szükségesnek látszik az is, hogy népszerűen tartott s több nyelven megírt füzetekben e tenyésztés jelentősége és haszna felől a köznéppel jól ki-világító példákkal tájékoztassék.

Lehetetlen, hogy eltéveszse hatását pld. azon legalaposabb számításon alapuló tény felemlítése, hogy egy-egy törzsbaromfi megfelelő hizlalás mellett egy év alatt 22—25 frtot jövedelmez. Röviden utasítást nyújtson e füzet a baromfiak tenyésztésére vonatkozólag, valamint utmutatást a leggyakoribb betegségek ellenszerei, járványok elleni védekezés tekintetében. A gazdaközönség közönye és idegenkedése e tenyésztés iránt ugyanis nem utolsó sorban a gyakran fellépő járványoktól való félelemre vezetendő vissza, holott a legveszedelmesebb járványok is, igen egyszerű eszközökkel, valamennyi baromfibetegség közönséges háziszerek segítségével megszüntethetők.

Az életből vett példákkal mutatóndó be továbbá a rendes takarmányozás módja és tejjel való hizlalással elérhető anyagi eredmény, hogy ez a tenyésztők számára kellő ösztönzésül szolgáljon.

Ezzel kapcsolatosan megemlítendőnek tartjuk, hogy kamarai területünkön néhány kivételre dolgozó kereskedő máris maga berendezkedett hizlalásra és a bevásárolt szárnyast, csakis bizonyos időig tartó hizlalás után adja tovább.

Közvetlen szemléletből volt alkalmunk tapasztalni, mily különbség van már külsőleg is a kétféle módon takarmányozott baromfi közt, de még nagyobb az eltérés husuk tápláló értéke, finom alkata, izletességére nézve s így nem hangsúlyozhatjuk eléggé annak szükségét, hogy a tenyésztők e körülmény iránt is alaposan felvilágosítást nyerjenek.

A temesvári kereskedelmi és iparkamarának ezen igen érdekes s baromfitenyésztésünk fellendítése érdekében tett felszólását, az 1896. évi közgazdasági állapotokról szóló jelentéséből kivonatossan közöljük s csupán azt jegyezzük meg, hogy a bánáti tyúk keresztezésére hosszú éveken át folytatott kísérletek után csupán a kendermagos Plimut és a fekete Langszhán után vált be, a többi 3 tyukféleség nem nekünk való.

Kívánatos, hogy baromfitenyésztésünk ügyét a többi kereskedelmi és iparkamara is ily nagy figyelemben részesítve. *Ky. l.*

VEGYESEK.

Hreblay Emil, állattenyésztési m. kir. felügyelő (Gödöllőn) munkái:

I. *Baromfi-hizlalás és a hizott baromfiak értékesítése.* 45 szép ábrával. A munka tartalma főbb czimekben: a) tyukhizlalás, b) pulykahizlalás, c) lud hizlalás, d) kacsa-hizlalás, e) galambhizlalás, f) értékesítés. Ára vászonkötésben, ajánlott küldéssel együtt 1 korona 90 fillér.

II. *A gazdasági baromfitenyésztésre vonatkozó általános tudnivalók.* 15 képpel. A munka tartalma: Kormányintézkedések a baromfiköztenyésztés érdekében. A hazai baromfiak nemesítésére ajánlott fajták és az állami baromfitenyésztő telepek. A baromfiköztenyésztés fejlesztésére fennállott rendszer beszüntetése. A himnemű nemes baromfiak és tojások csere útján való kiosztása. Baromfiállományunk hibái és a jövőben követendő tenyésztési eljárások. A tenyésztésre alkalmas baromfitörzsek kiválasztása. A baromfikeresztezés célja és az átörökítés. A rokonvéri tenyésztés és a vérfelfrissítés. A sikeres baromfitenyésztés veszélyeztetői. A baromfitermékek értékesítése és az értékesítő szövetkezetek megalakítása. Ára 50 fillér.

III. *Tyuktenyésztés.* Minő tyukot kell a gazdaságban tenyésztetni, hogy a tyuktenyésztésből jövedelmünk legyen? A szöveg közé nyomott sok szép képpel. A munka tartalma: I. A hazai tyuktenyésztésről általában. — 1. A tyúk udvar. — 2. A tyukól és berendezése. — 3. A tyukok takarmányozása és a takarmányozó eszközök. — 4. A tyukok gondozása és a gyógyszerek. — 5. Tojástermelés és tojásgyűjtés. — A költségre alkalmas tojások felismerése és kiválasztása. — 7. A költés és a költésnél használandó eszközök. — 8. Csibék kelése, felnevelése. — 9. Csibék gondozása, takarmányozása. — 10. A csibenevelésnél használandó eszközök. — 11. A csibék osztályozása és a továbbtenyésztésre alkalmas egyedek kiválasztása. — 12. A vándorol és annak előnye. II. Tyukfajtákról. — 1. Milyen tyukot tenyészünk? a) Magyar tyúk. b) Kopasznyaku tyúk. c) Göngytyúk. — Melyek a köztenyésztés fejlesztésére ajánlott nemes tyukfajták? a) A lángsán. b) A plimut. c) A világos bráma. Ára 2 korona.

IV. *Pulykatenyésztés.* Minő pulykát kell a gazdaságban tenyésztetni, hogy a pulykatenyésztésből jövedelmünk legyen? A szöveg közé nyomott sok szép képpel. A munka tartalma: I. A hazai pulykatenyésztésről általában. — 1. A pulykaudvar. — 2. A pulykaól berendezése. — 3. A pulykák takarmányozása és a takarmányozó eszközök. — 4. A pulykák gondozása és a gyógyszerek. — 5. A tojásgyűjtés és a költségre alkalmas tojások kiválasztása. — 6. A költőhelyiség és a költésnél használandó eszközök. — 7. A csibék kelése és a vezető anyák beosztása. — 8. A csibék gondozása és felnevelése. — 9. A csibék takarmányozása és a legeltetés. — 10. A fiatal pulykák osztályozása és a tenyésztésre alkalmas egyedek kiválasztása. II. A pulykafajtákról. — 1. Milyen pulykát tenyészünk? a) a hazai fehér pulykát; b) a boszniai rézszínű pulykát; c) a tisztavéri bronz pulykát; d) a tisztavéri francia (fekete) pulykát. — 2. Mi előnye van a köztenyésztés fejlesztésére ajánlott nemes pulykafajtáknak a közönséges pulykák keresztezésénél? Ára 1 korona 60 fillér.

V. *Lud- és kacsa-tenyésztés.* Minő víziszárnyast tenyészünk gazdaságunkban, hogy az jövedelmező legyen? A szöveg közé nyomott sok szép képpel. A munka tartalma: I. A hazai ludtenyésztésről általában. 1. A lud és kacsától és azok berendezése. 2. A ludak és kacsák takarmányozása. 3. A ludak legeltetése.

4. A kacsák bő takarmányozásának előnyei. 5. A ludak és kacsák gondozása és a használható gyógyszerek. 6. Tojásgyűjtés és a költésre alkalmas tojások kiválasztása. 7. A költőhelyiség és a költés módja. 8. A fiókák kelése, gondozása és fölnevelése. 9. A libák legeltetése és a kacsafiókák takarmányozása. 10. A libák és a fiatal kacsák osztályozása. II. A lud- és kacsafajtákról. Milyen ludat és kacsát tenyészünk? a) A hazai lud; b) az emdeni lud; c) a pekingi kacsá; d) Mi előnye van a köztenyésztés fejlesztésére ajánlott nemes gunárok és gácséroknek a közönséges víziszárnyasok keresztezésénél. Ára 2 korona.

VI. *A baromfitermékek konzerválása és értékesítése.* Több képpel. Hogyan lehet a baromfitermékeket minők: a tojás, toll, élő és vágott baromfi stb. legjobban eltartani és értékesíteni? A baromfi és tojás értékesítő szövetkezetek alakítása és azok közgazdasági és népvagyományos haszna. Ára 1 korona 60 fillér. E munkák Hreblay Emil felügyelőnél Gödöllőn megrendelhetők. A IV., V., VI. számú munka ez évben fog megjelenni. Mind a hat munka egyszerre megrendelve bérmentes küldéssel 8 korona.

Kréta és csontliszt a tyukoknak. Költetés idején gyakran észlelhetjük, hogy a tyukok az épületek falairól a vakolatot lecsipkedik. Teszik ezt pedig azért, mert az rendszeren magvakból álló takarmány nem tartalmaz annyi meszet, amennyi a tojáshéj képzéséhez szükséges. Ha a tyukok szérüskertben, tarlón legelőn járhatnak, akkor a mesz utáni vágyuk nem oly szembeötölő, mert az apró csigahéjdarabokban stb. pótolják a hiányzó meszet. A tojós tyukoknál célszerű a takarmány közé némi meszet tenni. Mivel pedig a tojáshéj 95%-a szén-savas mészből (krétából) áll, inkább megfelelő a takarmány közé csontlisztet keverni, mely 7/7-részen foszforsavas mészből és 1/7-rész szén-savas mészből áll. A kréta poralokban adagolandó olyképen, hogy a megnevelített korpára vagy burgonyára rászórjuk s az egészet összekeverjük. Csibék és fiatal baromfiaknak a csontliszt dus foszforsavtartalma miatt igen alkalmas póttakarmány, mert elősegíti a csontképződést és ezáltal a test növekedését is.

Galambtenyésztés nagyban. Egy német baromfitenyésztési szaklap érdekesen írja le egy porosz földbirtokosnak sikerült kísérletét a galambnak nagyban való tenyésztésével. A kísérletező birtokosnak nagy gabonatermő területei vannak s a buza, rozs learatása után nem törette fel a tarlót késő őszig, hanem ideiglenes duczokat állított fel bizonyos távolságban a földeken. A galambok a duczokban 6—8 napig voltak bezárva s csak azután eresztette ki őket a tarlóra. Három és fél hónapig ugyszólván semmit sem költött 300 pár galambjára, csak a felügyelet került valamelyes pénzébe, mert a ragadozók távolytartására ügyeltetnie kellett. A legnagyobb része a galambpároknak kétszer költött, de volt olyan is elég, amely háromszor költött ezen idő alatt. Az első évben a betelelés, jobban mondva az eladás 860 pár galamból állott az állomány s a szomszédos városokban a hizlatt számba menő galambok párjéért 50—65 krt kapott. Telelésre 70—80 szapora fajtájú párt hagyott, melyek az enyhe pájtáiban télen is szaporítottak. Az idén — mint a német szaklap írja — a kísérletező birtokos ezer pár galambot kíván „tarló nyaraslás“-ra beállítani. A legérdekesebb az, hogy az állomány alig 2—3%-a pusztult el részint betegség, részint ragadozók révén.

Az Orsz. Magyar Gazd. Egyesülete tulajdona.